Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Palanca de l'Ametlla

Gaià

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Prop de cal Melic, al sector sud-oest del terme de Gaià
Emplaçament	Ctra. de Galera (BV-4402) al final seguir direcció oest cap a cal Melic uns 400 m
Alçada:	324

Coordenades:

Latitud:	41.91105
Longitud:	1.88342
UTM Est (X):	407398
UTM Nord (Y):	4640503

Classificació

Número de fitxa	08090 - 66
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Obra civil
Estil / època:	Contemporani
Segle	XX
Estat de conservació	Bo
Protecció	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Estructural
Titularitat	Pública
Titular:	Ajuntaments de Gaià i Puig-reig

Fitxes associades:

Pont de Castellet
Camí de Graumulà

Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa:	dj., 07/06/2018 - 02:00

Descripció

Palanca de ferro sobre el riu Llobregat construïda el 1890 i que comunica la colònia industrial de l'Ametlla de Merola (en terme de Puig-reig) i el nucli de tradició pagesa de Galera (en terme de Gaià). Està emplaçada 100 metres al sud del lloc on hi ha la casa de cal Melic. La palanca és formada per una estructura metàl·lica característica de principis del segle XX que és sustentada per una base de pedra a cada costat del riu i per un pilar central, de planta oval. La seva llargada és d'uns 40 metres.

Observacions:

Informació facilitada per Ramon M. Vila Casals

Història

Molt probablement aquest era un lloc de pas molt antic, d'època romana o fins i tot anterior. Segons BOLÓS i HURTADO (2004: 45), l'any 981 ja hi ha documentada una "strata cardonense" que venia d'Oristà i creuava el Llobregat o bé per aquest pas o bé una mica més avall, pel molí de Castellet, per dirigir-se cap a Cardona. Aquest camí transversal que comunicava Vic i l'Osona amb Cardona al segle XVIII era conegut com a camí Saliner o camí de Cardona. Tal com hem dit, aquest lloc de pas s'anomenava tradicionalment Gramolar o Graumulà. Aquest nom està documentat l'any 1331 i fa referència al gual que hi havia al costat esquerra de l'actual palanca, per on baixa un camí recte cap al riu. Actualment està mig destrossat. En un document del 1400 es parla de “Graumulà” i de “Peucalçó”. Aquest segon terme es referia al fet que per travessar el riu calia treure's el calçat. Així mateix, en un mapa de Catalunya del 1798 (mapa de Goosefeld) entre els passos del riu Llobregat es marquen els de Gironella, Gramolar, Navarcles i Monistrol. Això indica que es tractava d'un lloc de pas important. Pel costat de Gaià, en devien seguir diversos camins: un feia un recorregut semblant al de l'actual carretera de Prats de Lluçanès (BV-4401), passant vora el castell de Gaià i de l'església parroquial; un altre passava per l'actual raval de Galera cap a Sant Pere de Monistrol (on hi ha un nucli destacat d'època visigòtica), i un altre que devia fer un itinerari més cap al nord, en direcció a la zona de Matamala. Per aquesta zona també hi passava l'esmentat camí Saliner, però sembla que travessava el Llobregat al molí de Castellet, on hi havia un altre pas i, ja al segle XX, un pont. Des de ponent el camí Saliner venia pel Mojal, travessava el Llobregat i, ja en terme de Gaià, passava prop de Badia, Manalvens, cal Pons i Coll de Comadoms, per continuar en direcció a Oristà i Vic. Cal dir que, a més del trànsit de viatgers, també passaven per aquest sector importants rutes de transhumància.
El 1832 es va posar en funcionament la fàbrica de l'Ametlla de Merola, i es va construir la consegüent resclosa. El 1890 es va construir la palanca per travessar el riu que facilitava la comunicació entre la gent de Galera i l'Ametlla de Merola, ja que molts habitants d'aquest nucli pagès van entrar a treballar a la colònia. La va finançar l'amo de la colònia. Entorn d'aquesta època també es va fer una nova resclosa en un indret lleugerament desplaçat i més alta, que és l'actual. Amb aquests canvis l'antic gual va quedar anul·lat. Un tros més avall hi ha un gorg anomenat de la Mula. L'estudiós de Galera Ramon Vila sosté la hipòtesi que el nom de Graumulà podria fer referència a un grau o graó per on passaven les mules i on, tal vegada, se n'hi hagués estimbat alguna.

Bibliografia

BADIA, Josep M.; TORRES, Jordi i altres (2016). "Història","Camins històrics", Gaià, t'estimo. Reviu Gaià, Grup de Recerca, Gaià, p. 40, 44, 198.
BOLÓS, Jordi; HURTADO, Víctor (2004). Atles del comtat de Manresa (798-993). Rafael Dalmau Editor, Barcelona, 45.
VILA CASALS, Ramon M. Llibre de Galera (treball inèdit)